

УДК 329:323.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-20-19>

Ірина Куречко

ORCID: 0009-0006-5644-4673

НАСЛІДКИ ДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ РУХІВ У СУЧАСНИХ ДЕМОКРАТІЯХ: МОДЕЛІ ВПЛИВУ ТА ПОТЕНЦІАЛ ПОЛІТИЧНИХ ЗМІН

Статтю присвячено аналізу суспільно-політичних рухів і результатів їхньої діяльності в демократичних суспільствах. У роботі аналізується здатність суспільно-політичних рухів впливати на владу з метою досягнення певних цілей, а також призводити до політичних змін. Особливу увагу приділено вивченню моделей впливу рухів, зокрема моделі опосередкованого впливу. Зазначається, що рухи не мають достатньо можливостей для прямого впливу на державну політику і, відповідно, мають незначні шанси безпосередньо досягти значних політичних змін. Для реалізації власних цілей суспільно-політичні рухи потребують допомоги посередників, якими, зазвичай, є громадська думка та/або політичні альянси.

З'ясовано, що вагоме значення громадської думки для досягнення рухом змін полягає в тому, що еліти чутливі до вимог громадян, щоб зберегти свою владу. Рухи впливають на громадську думку, змінюючи її у своїх інтересах. На будь-які зміни в громадській думці відразу реагують політичні еліти, які відповідно коригуватимуть свою поведінку. Тобто зміни в громадській думці мають супроводжуватися відповідними змінами в державній політиці.

Проаналізовано значення політичних союзів як посередників суспільно-політичних рухів. Зокрема, зазначається, що рухи потребують підтримки потужних політичних союзників, які висувують їхні претензії на інституційних аренах. За відсутності такого посередництва рухи навряд чи можуть змінити курс політики.

У висновках наголошується на важливості існування й діяльності суспільно-політичних рухів у демократичних суспільствах, а також наявності в рухів потенціалу політичних змін, щоправда здебільшого в опосередкованому форматі.

Ключові слова: суспільно-політичний рух, демократія, посередництво, громадська думка, політичні союзи, зміни, можливості, протест, медіа, опозиція, державна політика.

Вступ. Суспільно-політичні рухи є важливим елементом політичної системи, який у сучасних демократіях має безліч можливостей для реалізації власних цілей. На думку багатьох дослідників, в умовах демократії діяльність суспільно-політичних рухів є не настільки ефективною як, наприклад, функціонування в періоди трансформації політичних систем чи в умовах недемократичних режимів. Тобто тоді, коли суспільно-політичні рухи, попри заборону, обмеженість або значний контроль їхньої діяльності, досягали поставлених цілей. Однак суспільно-політичні рухи в демократичних умовах мають досить високий потенціал політичних змін, що актуалізує необхідність їх дослідження.

Метою статті є аналіз наслідків діяльності суспільно-політичних рухів, їх впливу на політичну систему й здатності рухів призводити до політичних змін.

Матеріал і методи дослідження. У процесі наукового дослідження використано низку загальнонаукових методів, як-от аналіз, синтез та узагальнення, а також історичний, системний та порівняльний методи.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі демократія, попри наявні недоліки, вважається найкращим політичним режимом. Вона завдяки своїм принципам та засадам створює необхідні умови для існування різних, зокрема й неінституційних формувань, серед яких

важливе місце посідають суспільно-політичні рухи. Також демократія надає їм можливість впливати на органи державної влади з метою досягнення політичних змін.

Демократичні режими зазвичай вважають сприятливими структурами політичних можливостей для суспільно-політичних рухів через їх відносну відкритість, політичний плюралізм, толерантність до опозиції та свободу об'єднань й інформації [11]. Фактом залишається твердження про те, що демократія є чудовим підґрунтям для формування та функціонування рухів, проте відкритим залишається питання про те, чи суспільно-політичні рухи сприяють розбудові демократичних інститутів і чи мають вони потенціал політичних змін.

Політичні зміни є не єдиним результатом діяльності суспільно-політичних рухів. Вони можуть призводити до різних наслідків на соціальному, політичному та культурному рівнях. Політичний найбільш детально вивчений та цікавий для дослідників. Зокрема, першим ґрунтовним дослідженням, де розглядалися політичні результати суспільно-політичних рухів, стала праця «Стратегія соціального протесту», опублікована в 1975 р. В. Гамсоном (W. Gamson) [6]. Значний внесок у розвиток теорії суспільно-політичних рухів зробили й інші дослідники, серед яких: Д. МакАдам (D. McAdam) [14], С. Тарроу (S. Tarrow) [13], Ч. Тіллі (Ch. Tilly) [15], Г. Крізі (H. Kriesi) [12], П. Бурштейн (P. Burstein) [4], С. Соснер (S. Sausner) [5], Е. Амента (E. Amenta) [1], М. Джуїні (M. Giugni) [9], Л. Босі (L. Bosi), К. Уба (K. Uba) [3] та інші. Вони вивчали особливості суспільно-політичних рухів, специфіку їхньої протестної активності, потенціал політичних змін тощо.

У своїх класичних текстах Д. МакАдам, С. Тарроу та Ч. Тіллі вказували на відповідність між суспільно-політичними рухами та процесами демократизації, стверджуючи, що рухи були рушійною силою деяких з найважливіших політичних змін в історії. Інші, зокрема, зазначали, що суспільно-політичні рухи підштовхують політичні інститути до більшої демократичності та участі, чого не було б за відсутності таких рухів [10]. С. Тарроу наголошував на тому, що значна кількість суспільно-політичних рухів є протестними, а протести впливають на реформи, томи що ми маємо систематично оцінювати вплив рухів на реформи, щоб зрозуміти їхню роль у просуванні демократії [13].

Суспільно-політичні рухи в демократичних суспільствах прагнуть досягнути певних цілей у своїй діяльності, проте, згідно з більшістю досліджень наслідків рухів, вони не мають прямого впливу на державну політику [2]. Натомість їм потрібні потужні посередники, які могли б функціонувати як ретранслятори їхніх вимог. У цій перспективі можна припустити, що рухи впливають на своє соціальне та політичне середовище й зрідка самі по собі здатні внести зміни в політику. Дослідники виокремлюють два головні чинники, що сприяють діяльності рухів: громадську думку та політичні союзи (альянси). Насправді ці фактори відображають дві головні цілі суспільно-політичних рухів: публічний простір і політичні арени. З одного боку, рухи намагаються підвищити обізнаність і занепокоєність громадськості щодо певних проблем. При цьому вони мають дві більш-менш чіткі цілі. По-перше, намагаються безпосередньо спровокувати структурні та культурні зміни в суспільстві, впливаючи на ставлення та поведінку людей. Наприклад, екологи завжди намагалися привернути увагу громадян до необхідності покращення стану довкілля. По-друге, суспільно-політичні рухи звертаються до громадської думки, щоб зробити її своїм союзником. Коли рухи користуються підтримкою громадської думки, вони збільшують свою легітимність як політичні актори перед політичною владою. З іншого боку, другий головний об'єкт рухів – це саме можновладці. Вони взаємодіють насамперед з державними акторами, щоб змусити їх реформувати політику або саму політичну систему. Будучи безсильними акторами, які не мають постійного доступу до інституційних арен, рухи повинні мобілізувати політичних союзників (посередників) для досягнення своїх політичних цілей.

Теорії, що наголошують на тому чи іншому з двох типів посередників рухів (громадській думці чи політичних альянсах) мають на увазі протилежні погляди на демократію. Ті,

хто наголошують на ролі громадської думки, дотримуються плюралістичного погляду на демократію, тобто моделі політичних змін «знизу вгору». З іншого боку, теорії, які звертають увагу на важливість політичних альянсів на інституційних аренах, мають на увазі елітарну модель демократії, тобто модель демократії та політичних змін, що йде зверху вниз [7].

Як зазначалося вище, порівняно з іншими політичними акторами, як-от політичні партії, суспільно-політичні рухи чинять відносно невеликий вплив на процес політичних змін. За словами М. Джузї, рухи можуть чинити в кращому разі помірний вплив на зміну державної політики. Цей аргумент ґрунтується на його дослідженні політичних результатів рухів за мир, екологію та антиядерних рухів у США між 1977 і 1995 роками. Він вважає, що рухи впливають на політику лише тоді, коли їх підтримують політичні еліти та громадська думка [8].

П. Бурштейн і С. Соснер зазначали, що колективні дії загалом мало впливають на зміну політики. На думку цих авторів, політичні партії та громадська думка є більш впливовими, ніж суспільно-політичні рухи, у спричиненні політичних змін. Вони зазначають, що вплив громадської думки часто переважає вплив колективних дій, і саме перший визначає дії Конгресу (у випадку США – ред.) щодо будь-якого конкретного питання [2]. Суспільно-політичні рухи є певним «барометром» громадської думки, явним вираженням більш прихованих поглядів серед населення [11].

Аналізуючи напрацювання дослідників з проблематики наслідків діяльності суспільно-політичних рухів і їх здатності впливати і призводити до політичних змін, можна виокремити дві моделі впливу рухів на політику: модель прямого та опосередкованого впливу. У межах останньої виокремлюють модель посередництва громадської думки та політичного посередництва. Модель опосередкованого впливу має більше прихильників через те, що значна частина дослідників схильється до тези, що рухи безпосередньо не впливають на державну політику або в кращому разі впливають незначно.

У контексті моделі прямого впливу справді важко виокремити ситуації, які б чітко демонстрували факт безпосередньої залученості рухів до значних політичних змін.

Згідно з теорією представницької демократії, суспільно-політичні рухи та групи інтересів не повинні мати прямого впливу на державну політику. У демократії, що добре функціонує, політичні еліти реагують на претензії, які підтримує більшість громадян, і не враховують інтересів груп меншин, як-от суспільно-політичні рухи та групи інтересів. Відповідаючи на вимоги меншості, еліти ризикують не бути переобраними, принаймні в довгостроковій перспективі. З цього погляду, суспільно-політичні рухи мали б лише непрямий вплив на політику [7].

Проте в контексті прямого впливу рухів можна згадати протестні рухи, зважаючи на те, що частина дослідників політичних результатів рухів припускає, що вони досягають значних результатів завдяки своїй силі підриву. В. Гамсон був одним із перших, хто висунув цей аргумент. У «Стратегії соціального протесту» він виявив, що протиборчі групи, які використовували насильницьку та підливну тактику, наприклад, заворушення, страйки та протести, були успішнішими, ніж ті, які застосовували більш помірну тактику [6]. Ф. Півен і Р. Кловард погодилися з тезою В. Гамсона, стверджуючи, що якщо вчені хочуть оцінити ефективність руху, то найкращий спосіб зробити це – дослідити його руйнівний вплив на інститути та політичні наслідки цієї підливної діяльності. Ці ідеї отримали назви механізму підриву / зриву та механізму підливного протесту [2]. Відповідно до цих моделей, якщо рухи хочуть досягти змін, вони повинні використовувати тактику, що порушує нормальне функціонування інституцій. Суть полягає в тому, що якщо рух спричиняє достатні зриви, уряди можуть поступитися його вимогам з метою відновлення громадського порядку. Але чи призводить така підливна діяльність до прямого впливу рухів, чи навіть у таких випадках вони потребують посередників. Тут варто згадати С. Тарроу, який, зазначаючи, що протестні рухи впливають на реформи, а ті,

зі свого боку, сприяють демократизації, усе ж наголошував на ролі еліт у цьому процесі, без посередництва яких зміни б не відбулися [13]. Тому справді прямий вплив рухів і їх безпосередня здатність призводити до політичних змін є вкрай обмеженою. На відміну від впливу опосередкованого, за допомогою якого рухи можуть досягати значних результатів.

Модель посередництва громадської думки. Як зазначалося вище, автори, які наголошували на важливості громадської думки для політичних змін, мають особливий погляд на демократію. Зазвичай вони сповідують модель представницької демократії. Згідно із цією думкою, можновладці реагують на громадську думку з виборчих причин. У системі виборчої конкуренції еліти чутливі до вимог громадян, щоб зберегти свою владу. Як зазначив П. Бурштейн, боротьба за демократію дає керованим значну владу над своїми правителями [4]. Будь-які зміни в громадській думці насторожують політичні еліти, які відповідно коригуватимуть свою поведінку. Інакше кажучи, зміни в громадській думці повинні супроводжуватися відповідними змінами в державній політиці. Багато досліджень підкреслюють цей тісний зв'язок між громадською думкою та політикою, наголошуючи, що коли політичні питання вважаються важливими для широкої громадськості, чіткі та помітні зміни в громадській думці змушують владу коригувати свою політику [7].

П. Бурштейн акцентує на трьох способах, за допомогою яких рухи можуть мати опосередкований вплив на державну політику: зміна вподобань громадськості, тобто залучення громадської думки до своєї справи; підвищення стурбованості громадськості проблемами, які порушує рух; зміна уявлення законодавця про вподобання громадськості чи актуальність проблеми в публічному просторі [5].

Відповідно до цього (представницького) погляду на демократію, вплив суспільно-політичних рухів на політику опосередковується громадською думкою. Разом із різними зовнішніми факторами протест впливає на громадську думку, а отже, може мати непрямий вплив на політику (Пейдж і Шапіро, 1983). У цьому сенсі громадська думка є проміжною змінною між низкою зовнішніх факторів, включно з рухами, та результатами політики. Можна навести два приклади таких моделей посередництва громадської думки. Перша розроблена П. Бурштейном (Burstein's model), друга – авторства А. Костейн і С. Майсторовича (Costain and Majstorovic's model).

П. Бурштейн (1985) запропонував теорію, яка наголошує на вирішальній ролі суспільно-політичних рухів і медіа як зовнішніх факторів, що формують уподобання широкої громадськості. Він зазначав, що рухи й висвітлення інформації в медіа призводять до політичних змін. Так, його дослідження показує, що рух за громадянські права та популяризація інформації в медіа вплинули на обізнаність людей з проблемою, а це, своєю чергою, змусило Конгрес діяти на користь прав афроамериканців.

А. Костейн і С. Майсторович (1994) висунули nereкурсивну модель зміни політики, згідно з якою громадська думка одночасно впливає на законодавство та зазнає його впливу. Вони ілюструють свою теорію часовими рядами даних про американський жіночий рух і показують, що мобілізація руху підвищила обізнаність громадськості, що вплинуло на творення законодавства. Так, згідно із цим поглядом, зміна політики є результатом інтерактивного процесу за участю рухів, держави, партій та громадської думки. Ми знову бачимо, що вплив суспільно-політичних рухів на політику не є прямим, а опосередковується громадською думкою [9].

Модель політичного посередництва. Як альтернатива моделі посередництва громадської думки, модель політичного альянсу можна простежити з наявної літератури про суспільно-політичні рухи, зокрема з процесуального підходу, який підкреслює роль політичних можливостей для появи, розвитку та результатів рухів. Однією з ключових змінних щодо цього є наявність політичних союзів. Зокрема, Г. Крізі та інші (1995) стверджують, що структури

політичних можливостей більше сприяють появі руху, коли союзники перебувають в опозиції. Наприклад, нові суспільні рухи у Франції процвітали, коли їхній головний союзник – Соціалістична партія – не була частиною уряду. Після того як соціалісти захопили владу в 1981 році, нові суспільні рухи втратили свою основну політичну підтримку та пройшли швидкий процес демобілізації. Навпаки, для отримання політичної чутливості та суттєвих ефектів претенденти повинні мати головних союзників у політичній системі. Союзникам потрібно поділитися повноваженнями, щоб реформувати політику. Так, якщо союзники в опозиції, це створює можливість появи та мобілізації руху, а коли союзники при владі, вони дають змогу внести вимоги суспільно-політичних рухів у політичну систему.

Згідно із цією моделлю, щоб суттєво впливати на державну політику, суспільно-політичні рухи потребують підтримки потужних політичних союзників, які висувують їхні претензії на інституційних аренах. За відсутності такого посередництва рухи навряд чи можуть змінити курс політики. Ця модель політичного посередництва передбачає інший погляд на демократію, ніж той, що обговорювався вище. Плюралістичний погляд на демократію, згідно з яким політичні зміни відбуваються знизу вгору, залишає місце елітарному погляду на демократію, згідно з яким державна політика походить від політичних еліт, а отже, іде шляхом зверху вниз. Коли стимул до змін надходить знизу, його мають підхопити еліти, щоб утілити в політичні зміни та реформи [7].

У статті про вплив подій травня 1968 року на університетські реформи у Франції С. Тарроу вказує, що протест відкрив «вікно для реформи» [13]. Студентський рух чинив сильний тиск на політичні еліти, тому зміг здійснити суттєві зміни в університетській політиці, але цей успіх був би неможливий, якби студентам не допомогли союзники на інституційній арені. Частина еліт підтримала вимоги руху та ініціювала глибоку реформу університетської системи. Модель Тарроу має такий вигляд: суспільно-політичні рухи впливають на політичних союзників, а ті, зі свого боку, призводять до політичних змін. Він припускає, що суспільно-політичні рухи мають значний вплив завдяки посередництву потужних політичних союзників. С. Тарроу, по суті, спростовує вищезгаданий факт, що протестні рухи мають можливість чинити прямий вплив на владу, завдяки своїй підривній діяльності [15].

Е. Амент та інші (1992) в дещо інакшій перспективі також висувують модель політичної медіації. У спробі перевірити різні моделі формування суспільно-політичних рухів і результатів їхньої діяльності (економічних, соціальних, політичних можливостей і політичного посередництва), вони підтвердили твердження, що політичні можливості опосередковують відносини між рухами та результатами, зокрема політичними. У їхньому поясненні підкреслюється, що держава та партійна система визначають, чи буде мобілізація сприйнятою та чи принесе переваги виборцям [1].

На відміну від попередньої моделі, тут не втручається громадська думка. Вплив суспільно-політичних рухів на державну політику переважно залежить від посередництва політичних союзників, які бажають прийняти вимоги рухів на інституційних аренах [7]. Основна теза, яка випливає з робіт Е. Аменти та багатьох інших, полягає в тому, що немає прямого перетворення протесту на зміни політики. Рухи мають підтримуватися інсайдерами, якщо вони хочуть досягти успіху у впливі на державну політику [1].

У двох вищерозглянутих моделях посередництва суспільно-політичні рухи мають опосередкований вплив на державну політику: спочатку вони мобілізуються, потім їхні вимоги сприймаються або громадською думкою, або політичними союзниками, а тиск громадськості та дії союзників зрештою виробляють політику зміни.

Цьому двоетапному погляду можна протиставити інтерактивну модель результатів руху. Суспільно-політичні рухи справді формують уподобання широкої громадськості, які, своєю чергою, впливають на державну політику, а політичні альянси дійсно надають важливі

можливості на інституційних аренах. Однак для того, щоб змусити владу взяти участь у суттєвій політичній реформі, необхідно мати спільну та одночасну присутність сильного руху та/або прихильну громадську думку, та/або дії головного політичного союзника на інституційних аренах. В ідеалі присутність усіх цих трьох факторів разом збільшує шанси на те, що відбудуться зміни політики [9].

Дослідження С. Тарроу про вплив протестів 1968 року на французьку університетську політику підтверджує ці міркування. Протест став головним стимулом для реформування академічної системи, тиснучи на французьку владу. Студентський рух знайшов ключових союзників у прогресивних елітах для того, щоб розпочати реформу. Але, за влучним формулюванням С. Тарроу, «сезон реформ, як і сезон протестів, був дуже коротким» [13]. Коли рух демобілізувався і як тільки страх перед протестами зник, союзники руху більше не мали стимулу для реформування університету. Інакше кажучи, відбулася інверсія тенденції: реформаторські еліти втратили своїх головних союзників, тобто рух і реформа були припинені, а не реалізовані. Це дає підстави стверджувати, що зміна політики є спільним ефектом як сильного руху, так і дій політичних союзників на інституційних аренах [15].

Подібне міркування можна застосувати й до громадської думки. Як зазначив П. Бурштейн, громадяни мають обмежену здатність приділяти увагу багатьом проблемам одночасно. Є низка факторів, які призводять до того, що політичне питання потрапляє на громадський порядок денний і підвищує його видимість. Серед цих факторів важливу роль відіграють суспільно-політичні рухи. Праця П. Бурштейна про рівне працевлаштування чітко показує, що рух за громадянські права значно підвищив актуальність цього питання в громадській думці, що дуже вплинуло на діяльність Конгресу. Без спільних дій руху та підвищення громадського занепокоєння законодавство, імовірно, не змінилося б. Якби рух за громадянські права не сильно мобілізувався протягом цього періоду, громадська думка могла б легко зосередити свою увагу на інших проблемах [4].

Ці два приклади спонукають нас переглянути непряму роль суспільно-політичних рухів у державній політиці. Хоча рухи зрідка можуть спричинити суттєві зміни в політиці самі по собі, вони можуть спричинити такі зміни не через опосередкований вплив, за допомогою якого громадська думка чи політичні союзники (або обидва) є посередниками їхніх дій, а радше через спільний ефект протестних акцій та один або обидва із цих двох «факторів сприяння» [3]. Залишається відкритим питання: який фактор – громадська думка чи політичні альянси – є найважливішим для суспільно-політичних рухів, щоб впливати на державну політику? Ба більше, чи достатньо одного з них, чи вони обидва необхідні, щоб побачити, як рухи викликають зміни? Хоча ці запитання вимагають відповідей на основі емпіричних досліджень, теоретично відповіді відрізняються залежно від привілеїв демократичної моделі та типу проблеми, що розглядається. Цілком очевидно, що деякі зміни внести легше, ніж інші. З одного боку, на внутрішню політику легше впливати, ніж на зовнішню. Є зовнішні фактори, залучені до зовнішньої політики, які створюють серйозні обмеження для рішення національних органів влади. Крім того, деякі проблеми загрожують владі більшою мірою, ніж інші, оскільки вони зачіпають основні інтереси держави, хоча загрозливий характер політичної проблеми відрізняється залежно від держави.

Коли громадська думка та політичні альянси стають вирішальними для результатів громадського руху? З елітарної моделі ми можемо вивести гіпотезу про те, що чим більш загрозливі вимоги рухів, тим більше потрібна підтримка сильних союзників. Навпаки, плюралістична модель пропонує гіпотезу про те, що конфліктні політичні питання, імовірно, стануть помітними в публічному просторі, а отже, механізми представницької демократії передбачають, що підтримка громадської думки є вирішальною. Але коли йдеться про наріжні питання у зовнішньополітичній сфері, то такої підтримки, мабуть, недостатньо. Для цього типу вимог

руху потрібна допомога як громадської думки, так і потужних союзників на інституційних аренах, щоб мати істотний вплив на державну політику.

Висновки. Суспільно-політичні рухи є важливим елементом демократичних суспільств, оскільки їх існування є індикатором дотримання низки принципів та засад демократії. У сучасному світі рухи мають значний потенціал політичних змін, зумовлений здатністю впливати на політичні еліти. Попри це, цей вплив зазвичай опосередкований громадською думкою або політичними альянсами. Громадська думка щодо певного політичного питання може підвищити або обмежити ймовірність того, що рух досягне своїх цілей. Зокрема, якщо громадськість підтримує вимоги руху, більш імовірно, що політики розроблять і впроваджуватимуть політику, сприятливу для руху.

Своєю чергою, підтримка потужних політичних союзників, які висувають і транслують претензії суспільно-політичних рухів на інституційних аренах, теж необхідна для досягнення ними політичних змін.

Актуальними проблемами все ж залишаються дослідження міри та ступеня впливу суспільно-політичних рухів на політичні інститути й політичні процеси, їх здатність безпосередньо призводити до політичних змін залежно від специфіки конкретних держав.

Література:

1. Amenta E., Caren N., Chiarello E., Su Y. The Political Consequences of Social Movements. *Annual Review of Sociology*. 2010. Vol.36 (1). P. 287–307.
2. Bidé Y. M. Social Movements and Processes of Political Change: The Political Outcomes of the Chilean Student Movement, 2011–2015. Providence. 2015. URL: https://watson.brown.edu/ir/files/ir/imce/honors/Bid%C3%A9_Final2015.pdf
3. Bosi L., Uba K. Introduction: The Outcomes of Social Movements. *Mobilization: An International Quarterly*. 2009. Vol.14 (4). P. 409–415.
4. Burstein, P., Linton, A. The Impact of Political Parties, Interest Groups, and Social Movement Organizations on Public Policy: Some Recent Evidence and Theoretical Concerns. *Social Forces*. 2002. Vol.81 (2). P. 381–408.
5. Burstein P., Sausner S. The Incidence and Impact of Policy-Oriented Collective Action: Competing Views. *Sociological Forum*. 2005. Vol.20 (3). P. 403–419.
6. Gamson W. A. The Strategy of Social Protest. The Dorsey Series in Sociology. Homewood, Ill: Dorsey Press, 1975. 217 p.
7. Giugni M., Passy F. Social Movements and Policy Change: Direct, Mediated, or Joint Effect? 1998. URL: https://www.researchgate.net/publication/228491434_Social_Movements_and_Policy_Change_Direct_Mediated_or_Joint_Effect
8. Giugni M. Social Protest and Policy Change: Ecology, Antinuclear, and Peace Movements in Comparative Perspective. Lanham: Rowman & Littlefield, 2004. 320 p.
9. Giugni M. Was It Worth the Effort? The Outcomes and Consequences of Social Movements. *Annual Review of Sociology*. 1998. Vol. 24. P. 371–393.
10. Johnston H. What Is a Social Movement? What Is Sociology? Cambridge, UK: Polity Press, 2014. P. 139.
11. Silva E. Social Movements, Protest, and Policy. *European Review of Latin American and Caribbean Studies Revista Europea de Estudios Latinoamericanos y del Caribe*. 2015. Vol. 100. P. 35.
12. Snow D. A., Soule S. A., Kriesi H. The Cultural Consequences of Social Movements. *Methods, Movements, and Outcomes. Methodological Difficulties in the Study of Extra-Movement Outcomes* / J. Earl. Malden : MA: Blackwell Pub, 2004. P. 508–530.
13. Tarrow S. G. Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics. Rev. & updated 3rd ed. Cambridge Studies in Comparative Politics. New York, NY: Cambridge University Press, 2011. 352 p.
14. Tilly Ch. From Interactions to Outcomes in Social Movements. *How Social Movements Matter*. Ed. Giugni, Marco, McAdam Doug and Charles Tilly. *Social Movements, Protest, and Contention*. Minneapolis, Minn: University of Minnesota Press. 1999. Vol. 10 P. 253–270.

15. Tilly Ch., Tarrow S. G. Contentious Politics. Second Edition. Oxford, UK: Oxford University Press, 2015. 288 p.

References:

1. Amenta, E., Caren N., Chiarello E., & Su Y. (2010) The Political Consequences of Social Movements. *Annual Review of Sociology*, 36 (1), 287–307.
2. Bidé, Y. M. (2015). Social Movements and Processes of Political Change: The Political Outcomes of the Chilean Student Movement, 2011–2015. Retrieved from https://watson.brown.edu/ir/files/ir/imce/honors/Bid%C3%A9_Final2015.pdf
3. Bosi, L., & Uba, K. (2009). Introduction: The Outcomes of Social Movements. *Mobilization: An International Quarterly*, 14 (4), 409–415.
4. Burstein, P., & Linton, A. (2002). The Impact of Political Parties, Interest Groups, and Social Movement Organizations on Public Policy: Some Recent Evidence and Theoretical Concerns. *Social Forces*, 81 (2), 381–408.
5. Burstein, P., & Sausner, S. (2005). The Incidence and Impact of Policy-Oriented Collective Action: Competing Views. *Sociological Forum*, 20 (3), 403–419.
6. Gamson, W. A. (1975). The Strategy of Social Protest. The Dorsey Series in Sociology. Homewood, Ill: Dorsey Press, 217.
7. Giugni, M., & Passy, F. (1998). Social Movements and Policy Change: Direct, Mediated, or Joint Effect? Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/228491434_Social_Movements_and_Policy_Change_Direct_Mediated_or_Joint_Effect
8. Giugni, M. (2004). Social Protest and Policy Change: Ecology, Antinuclear, and Peace Movements in Comparative Perspective. Lanham: Rowman & Littlefield, 320.
9. Giugni, M. (1998). Was It Worth the Effort? The Outcomes and Consequences of Social Movements. *Annual Review of Sociology*, 24, 371–393.
10. Johnston, H. (2014). What Is a Social Movement? What Is Sociology? Cambridge, UK: Polity Press, 139.
11. Silva, E. (2015). Social Movements, Protest, and Policy. *European Review of Latin American and Caribbean Studies Revista Europea de Estudios Latinoamericanos y del Caribe*, 100, 35.
12. Snow D. A., Soule, S. A., & Kriesi, H. (2004). The Cultural Consequences of Social Movements. *Methods, Movements, and Outcomes. Methodological Difficulties in the Study of Extra-Movement Outcomes* / J. Earl. Malden : MA: Blackwell Pub, 508–530.
13. Tarrow, S. G. (2011). Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics. Rev. & updated 3rd ed. Cambridge Studies in Comparative Politics. New York, NY: Cambridge University Press, 352.
14. Tilly, Ch. (1999). From Interactions to Outcomes in Social Movements. *How Social Movements Matter*. Ed. Giugni, Marco, McAdam Doug and Charles Tilly. *Social Movements, Protest, and Contention*. Minneapolis, Minn: University of Minnesota Press, 10, 253–270.
15. Tilly, Ch., & Tarrow S. G. (2015) Contentious Politics. Second Edition. Oxford, UK: Oxford University Press, 288.

Iryna Kurechko. The consequences of social movements' activities in modern democracies: influence models and potential for political of change

The article is devoted to the analysis of social movements and its results in democratic societies. The paper analyzes the social movements' ability to influence the government in order to achieve certain goals, as well as to lead to political changes.

The special attention is paid to study of models to social movements' influence, in particular the model of indirect impact. It is noted that movements do not have sufficient opportunities to direct influence on state policy and, accordingly, have negligible chance of directly achieving significant political changes. The social movements need help from the mediators, which are usually public opinion and/or political alliances, in order to achieve its own goals.

It was found that the importance of public opinion for the movement to bring about changes lies in the fact that elites are sensitive to the demands of citizens in order to maintain their power. Social movements influence the public opinion, changing it in their own interests. Political elites immediately react to any changes in public opinion, which will adjust their behavior accordingly. The changes in public opinion should be combined with the appropriate changes in state policy.

The importance of political alliances as mediators of social movements is analyzed. In particular, it is noted that movements need the support of powerful political allies who make their demands in institutional arenas. Social movements are unlikely to change the course of politics in the absence of such mediation.

The importance of the existence and activity of social movements in democratic societies and the availability of the potential for political change in social movements, mainly in an mediated format, are stressed in the conclusions.

Key words: *social movement, democracy, mediation, public opinion, political alliances, changes, opportunities, protest, media, opposition, state policy.*

Інформація про автора:

Куречко Ірина – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології,
Львівський національний університет імені Івана Франка.